

שיעורי רשק תורה

היכלי תורה

יום וערש"ק פרשת ויקהל כא אדר א תשע"א ♦ דף היומי בבלי: זבחים קז ירושלמי: שבת יד

נושאי הדף בעלון

- קדושת מקום המקדש בזמן הזה.....זבחים קז
- טלטול מוקצה על ידי שנים.....זבחים קח
- משקה הבלוע בפת לענין ברכה אחרונה, ולענין השלמה לכזית מצה.....זבחים קט
- הוספה לעיקר המצוה נעשית חלק מהמצוה.....זבחים קי
- כתב כשר על גבי כתב פסול, אם יש בו משום חציצה.....זבחים קיא
- כניסה להר הבית בזמן הזה.....זבחים קיב
- מים שעשה בהם חברו מלאכה אם כשרים לנטילת ידים.....זבחים קיג
- כפתור ופרח.....עמוד 5

וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון לה' כל העשה בו מלאכה יומת..

ברמב"ן: מפני שלא אמר העושה בו כל מלאכה, כאשר אמר בעשרת הדברות 'לא תעשה כל מלאכה', ואמר מלאכה סתם, והנה אפשר שנוציא מן הכלל מלאכת אוכל נפש, כי כן נאמר בחג המצות 'לא תעשה מלאכה' ואין אוכל נפש בכלל, ולכך הזכיר בפירוש (לא תבערו אש) שאף אוכל נפש אסור בו.

אלא שעדיין צריך להבין, הא גופא קשיא, מדוע באמת לא אמר הכתוב: כל העושה בו כל מלאכה.

ונראה לפרש, שהרי כאן ציוה משה רבנו במלאכת המשכן שאסורה היא בשבת, ובכללה של מלאכת המשכן היתה גם מלאכת טווית העזים, שאמרו חז"ל שמעל גבי העזים כשהן חיות היו הנשים חכמות הלב טוות, ובכיוצא בזה אין חייבים בשבת על מלאכת טוה, לפי שאין דרך טויה בכך, וחכמה יתירה היתה בנשים אלו.

אף על פי שנראה לומר שמלאכה זו, מלאכת הטויה על גבי העזים, אסורה היא בשבת מן התורה מטעם שבות, כמו שכתבו הרמב"ן והריטב"א, מכל מקום איננה מכלל מלאכות שבת, ולכן לא היתה התורה יכולה לומר: כל העושה בו כל מלאכה, שהרי לא כל מלאכות המשכן נאסרו בשבת ממקרא זה.

עפ"י חתם סופר

קדושת מקום המקדש בזמן הזה

בסוגייתנו מובא נידון אם קדושה ראשונה שקידשו את בית המקדש ואת ירושלים קדשה לשעתה ולעתיד לבא. ונחלקו הרמב"ם והראב"ד (בית הבחירה פ"ו ה"ד-טז) אם יש קדושה למקום המקדש בזמנינו ואם הנכנס שם חייב כרת.

דעת הרמב"ם שקדושת בית המקדש שקידשו בתחילה, לא לשעתה בלבד קדשה אלא אף לאחר החורבן, וכיון שקדושת המקדש עומדת במקומה אסור להכנס שם בטומאה, ולכן בזמנינו שכולנו טמאי מתים אסור להכנס למקום המקדש, והנכנס הרי הוא בכרת. אך הראב"ד חולק וסובר שאין קדושה במקום המקדש אלא לשעתה ולא לאחר החורבן, ועל כן לדעתו אין איסור להכנס בזמנינו למקום המקדש.

להלכה כתב המגן אברהם (סי' תקסא סק"ב) שדברי הרמב"ם שרירין וקיימין, והנכנס עתה למקום המקדש חייב כרת שכולנו טמאי מתים, וכן פסק במשנה ברורה (שם סק"ה), והוסיף בספרו לקוטי הלכות בסוגייתנו (בזבח תודה) שכן הוא גם דעתם של כמה ראשונים. וכך היה המנהג בכל הדורות, כמו שכתב רבינו עובדיה מברסטרוא (במכתבו מא"י משנת רמ"ח).

והנה כתב הרמב"ם באגרת ששלח כשהגיע לארץ ישראל (נדפסה בספר חרדים שער התשובה פ"ג), שבהגיעו לירושלים התפלל בבית הגדול והקדוש. ויש שפירשו כוונתו שהתפלל בבית כנסת שהיה בנוי במקום המקדש, ולכן קורא לו הרמב"ם הבית הגדול והקדוש, והסתייעו ממה שסיים הרמב"ם בתשובתו, שהוא מתפלל שכשם שראה אותו הבית בחורבנו כן יראה בבנינו.

אך במנחת יצחק (שו"ת, ח"ה סי' א) ועוד אחרונים כתבו, שפשוט שלא יעשה הרמב"ם נגד דעתו שסובר שאיסור כרת יש בכניסה למקום המקדש, ואין כוונת הרמב"ם אלא לבית כנסת גדול סמוך להר הבית. וכן כתב הגר"י זריהן (בעל אהל יעקב ובכורי יעקב, נדפס בספר הלכות אישות, ביאת מקדש סי' א), שפירוש דברי הרמב"ם ברור, כי סמוך להר הבית היה בית גדול לתפלה, וגם עתה יש בית גדול מאד וקוראים אותו מדרש שלמה, וזהו הבית הגדול כי משם משקיף על כל שטח הקרקע של בית מקדשנו הר הבית והעזרות והכפה הגדולה, אבל לומר שאדוננו הרמב"ם נכנס ממש ישתקע הדבר ולא יאמר.

והביא שם שחכם אחד בזמנו היה בעל הזייה וביקש להיכנס למקום המקדש, וכתב שלדעת הראב"ד אין איסור אפילו מדרבנן. והביא עדות ששמע בילדותו שהשר משה מונטיפיורי נכנס עם רבו לבית המקדש, וקם הרב מהר"מ מליסא [נכד בעל החוות דעת] והחרימו, ואמרו לו שחרמו הוא כחרמו של ים. וכתב הגר"י זריהן שלא כך היה מעשה, והוא שמע מעד ראייה שהשר קבל עליו את הדין לפני הרבנים הגאונים ועשה כמה תיקוני כרת וכו' וכו', ובודאי על עדות זו יש לסמוך. ואף בשארית ישראל (מינצבערג שו"ת, חו"מ סוף סי' ג) כתב לאותו חכם שביקש להתיר להיכנס למקום המקדש, דברי תוכחה על אשר יצא לחפש דרכים להתיר ולחלל קדושת מקום בית מקדשינו.

טלטול מוקצה על ידי שנים

ידוע הכלל המבואר בשבת (ג.) הנלמד מהפסוק (ויקרא ד כז) 'מעם הארץ בעשותה' וגו', שרק יחיד שעשה דבר איסור מתחייב עליו, אבל שנים שעשו איסור פטורין אם כל אחד היה יכול לעשותו בפני עצמו. ודנו האחרונים בדין זה אם הוא רק פטור מקרבן, או שאין בזה עבירה כלל ורק מדרבנן אסור.

בחידושי רבי עקיבא איגר (שבת צג. ד"ה אר"ח) כתב שיש להסתפק בזה. והגאון מליסא בספר מקור חיים (סוף הספר, הגהות על שו"ע סי' רסו במג"א סק"ז) מצדד, שמה שאמרו שנים שעשו פטורים היינו מקרבן, אבל עדיין עוברים על איסור דאורייתא.

וטעמו משום שהרי הפסוק 'בעשותה' נאמר על כל העבירות ולא על שבת בלבד, אולם לא מצינו שפטרו משום שנים שעשאוה בשאר עבירות, וכגון בסוגייתנו לענין שחוטי חוץ, ששנינו שנים שאחזו בסכין ושחטו פטורין, ומבואר בגמרא שלומדים זאת ממה שנאמר באיסור שחוטי חוץ 'דם יחשב לאיש ההוא' (ויקרא יז ד), ודורשים תיבת 'ההוא' אחד ולא שנים, ולא למדו זאת מ'בעשותה', ועל כרחק לומר שהלימוד מ'בעשותה' הוא רק לפטור מקרבן, אבל הלאו קיים, ולכן הצריכו דרשת 'ההוא' להתיר לגמרי שחיטה על ידי שנים. וכן כתב הפרי מגדים בספרו תיבת גמא (פר' פקודי אות ב), שהמיעוט הוא רק מחטאת ומכרת, אבל יש בדבר איסור תורה.

ובאמת הריטב"א בקידושין (מג.) העיר על כך, מדוע לא מביאה הגמרא את הפסוק 'בעשותה', ועיי"ש מה שתיירץ. וכתבו האחרונים שמוכח מדבריו שפטור שנים שעשאוהו הוא גם מלאו.

וכן הוכיח בבאר יצחק (ספקטור שו"ת, או"ח סי' יד) בדעת הרמב"ם [אך בסוף התשובה משמע קצת שחזר מדבריו והסכים כהמקור חיים]. ובמנחת שלמה (ח"ב סי' כט) האריך בענין זה, והוכיח שדעת רש"י שאין בזה אלא איסור מדרבנן, עיי"ש.

ומצינו חילוק להלכה בנידון זה לענין טלטול מוקצה בשבת על ידי שני בני אדם. באשל אברהם (בוטשאטש, מהדו"ת סי' שה סי"ח) כתב, שטלטול מוקצה על ידי שנים קל יותר מעל ידי אחד, כמו במלאכה דאורייתא ששנים שעשו פטורין, וחז"ל תקנו כעין דאורייתא. והסביר את דבריו הגאון ר' מאיר אריק (בהערות שנדפסו בסוף ספר א"א), שכמו שמותר לטלטל מוקצה כלאחר יד כגון ברגלו, כיון שכלאחר יד אינו נחשב מלאכה מדאורייתא, כמו כן לענין טלטול מוקצה על ידי שנים, כיון שלגבי מלאכות דאורייתא שנים שעשו פטורין כשכל אחד יכול לבדו, מותר גם לטלטל מוקצה בשנים כשכל אחד יכול לבדו.

אולם הוסיף, שלדעת המקור חיים שגם בשנים שעשו יש איסור תורה, אם כן גם טלטול מוקצה על ידי שנים דינו כטלטול גמור ואסור, ואין זה דומה כלל לטלטול כלאחר יד שאינו נחשב לטלטול. [אמנם בתוספת שבת (פתיחה לסי' שה) כתב טעם אחר להתיר טלטול מוקצה בשנים, עיי"ש. ובמגדנות אליהו (שו"ת, או"ח ח"ב סי' נח) האריך בזה. וראה שלמי יהודה (פתיחה סק"ל), ואז נדברו (ח"ה סי' כה), שלמעשה אין להקל בזה אפילו לצורך גדול].

יום ראשון כג אדר א

זכחים קט

משקה הבלוע בפת לענין ברכה אחרונה, ולענין השלמה לכזית מצה

עוד כתב **במגן אברהם** (שם), שאף על פי שאוכל ומשקה אינם מצטרפין, מכל מקום פת השרוי במשקה או בין ובכל אחד מהם אין שיעור המחייב ברכה אחרונה, ורק בשניהם יחד יש שיעור מצטרפים לחייב ברכה אחרונה. ולמד זאת ממה שכתבו התוספות בסוגייתנו (ד"ה עולה) שהשורה פתו בין שיעורו בכזית משום שהוא דרך אכילה.

אולם לא נתברר בדברי המגן אברהם אם מצטרף אף לענין שיברך ברכת המזון, או שמא יברך רק 'בורא נפשות', אלא ששיעורו בכזית ולא כמשקה שהוא ברביעית. ושו"ר הספק מבואר **באגרות משה** (שו"ת, או"ח ח"א סי' עא), האם כוונת התוספות שהמשקה הנספג בפת נהפך לפת ואם כן מברך ברכת המזון. או שמא רק נתבטל ממנו שם משקה ומקבל דין של אוכל לענין ששיעורו בכזית, אבל אינו נהפך לפת, והמגן אברהם רק חידש שמצטרף לענין ברכת 'בורא נפשות', שעל כל דבר מברכין אותה.

במשיבת נפש (צינץ שו"ת, סי' כ) כתב, שנראה ודאי שאם אין בפת כזית רק המשקה משלימו, אין לברך עליו ברכת המזון. אולם בספר **אהל יצחק** (חסיד, ברמב"ם ברכות פ"ד ה"ט) הביא בשם מוהר"ש סורנאגה, שנסתפק במי שאכל פת הבאה בכיסנין שרוי במים, ונתפח מחמת המים ובא לכלל שיעור כזית, וקודם שרייתו לא היה בו שיעור כזית, אם צריך לברך, והעלה שהמים הנבלעים בפת נתהפכו ממים ונעשו פת גמור ומצטרפים. **ובתורת חסד** (שו"ת, או"ח סי' ו) הביא דעות שאין צריך לברך, ויש אומרים שרק מדרבנן מברך, עיי"ש. וראה עוד **בשדי חמד** (ח"ד מערכת ברכות סי' א אות ז).

בזכור ליצחק (הררי שו"ת, סי' סב) כתב בדעת המגן אברהם והתוספות בסוגייתנו, שפת השרוי במים משלימין המים לשיעור ברכה אחרונה לברך עליו ברכת המזון. ומתוך זה יצא לדון לענין מה שנסתפקו האחרונים באחד שאין לו בליל פסח כי אם פחות מכזית מצה, אם חייב לאוכלה, ולפי הנ"ל נראה שאם לאחר שישרה אותה בין או במים תתעבה ותהיה כזית במראה ובמשקל, הרי הוא מחויב לשרותה ולברך עליה על אכילת מצה ויוצא בה ידי חיוב דאורייתא. ותמה שלא נזכרה עצה זו בפוסקים. וכן כתב לענין ספיקו של **היד אהרן** (סי' תפו) במי שלא היה לו כי אם פחות מכזית מרור, ושרה אותו במים ונתפח ועמד על כזית אם יצא ידי חובה, שנראה שיכול לברך ויוצא ידי חובת מרור, כיון שלאחר בליעת המים יש שיעור כזית בין הכל.

[אמנם **חיי אדם** (ח"א כלל נ סי"ז) פירש דברי המגן אברהם, שדעתו שאפילו אם טבל המאכל במשקה אינו מצטרף כלל, וכן פסק להלכה, אבל במשנה ברורה (שעה"צ סי' רי סק"ח) כתב שאין נראה כן פשט דברי המגן אברהם, אלא מצטרף המשקה לכזית אם טבל הפת בתוכו, והוסיף **שברמב"ם** (שביתת עשור פ"ב ה"ז) משמע שגם לענין ברכות מצטרף המשקה לכזית. וראה **ערוך השלחן** (שם ס"א)].

לרישום ועדכון שיעורי תורה ניתן לשלוח

פקס ל: 03-543-5757

יום שני כד אדר א

זכחים קי

הוספה לעיקר המצוה נעשית חלק מהמצוה

כלל גדול מבואר באחרונים לגבי הרבה מצות, שאף שהמצוה מתקיימת בכלשהו או בשיעור מסוים, מכל מקום כל שמוסיף על המצוה הרי זה חלק מהמצוה, ויש קיום מצוה גם בתוספת.

המהר"ל (גבורות ה' פמ"ח) כתב כן לענין מצות אכילת מצה, שאף על פי שיוצא בכזית אחד, מכל מקום אם אכל הרבה, גם התוספת על השיעור נכנס בכלל מצות עשה של אכילת מצה, שאכילת כזית שאמרו חכמים בכל מקום היינו לענין שיוצא בו, אבל גם יותר מכזית נכלל במצוה. ועל כן צריך לכתחילה לאכול בהסבה כל מצה שאוכל בליל פסח. והביא דבריו **באבני נזר** (שו"ת, יו"ד סי' שלח אות יג).

ובגבורת ארי (יומא מד:) הוציא יסוד זה ממה שכתב רש"י בסוגייתנו (ד"ה אמר רבה), ששיעור פרס בשחרית ופרס בין הערבים של קטורת הוא רק מדרבנן, ומדאורייתא די בכזית. ולכאורה קשה, שהרי שיעור הקטורת הוא בשבת כבחול, כמבואר במשנה (שם מג:) בכל יום מקריב פרס בשחרית ופרס בין הערבים, ו'בכל יום' משמע אפילו בשבת. וכן **במהרש"ם** (שו"ת, ח"ג סי' לו) כתב להוכיח כן מהמובא בבבלייתא בכריתות (ו). שהיה בקטורת שס"ה מנים כנגד ימות החמה ושלשה מנים יתירים, ואם הקטירו בשבת רק כזית, הרי נשאר מכל שבתות השנים עוד שיעור מנה. ומאחר שמן התורה די בכזית איך התירו לו לפזר ולהבעיר פרס שיש בו כמה זיתים, ולהרבות במלאכת הבערה שלא לצורך.

ותירץ בגבורת ארי על פי היסוד הנ"ל, שאף על פי שיש לקטורת שיעור למטה, דהיינו לא פחות מכזית, מכל מקום למעלה אין לה שיעור, אלא כל מה שהוא מוסיף ומרבה על שיעור כזית נכלל במצות ההקטרה, והקטרתו דוחה את השבת. והוסיף סברא בזה, שהרי לא ניתנה התורה למלאכי השרת לכוין ולצמצם בשיעורים שלא להוסיף ולא לגרוע, ועל כרחך שאף על פי שיש שיעור למטה, מכל מקום כיון שאין לו שיעור למעלה כל מה שיוסיף נכלל במצוה. [ראה בספר זבחי אפרים בסוגייתנו שהאריך בזה. ובקהלות יעקב (החדש, ברכות סי' ו-ז)].

וכן כתב **בגליוני הש"ס להגר"י ענגיל** (שבת כא: ד"ה וא"נ לשיעורה) בנוגע לנר חנוכה, שאף שדי בשיעור שמן של חצי שעה, אמנם כל מה שמוסיף הוא חלק מהמצוה. והביא מדברי היראים (מצוה ק"ז) שגם בתקיעת שופר, בהארכת תקיעתו יותר מכשיעור אין בזה חלול יו"ט כל זמן שהוא עוסק ולא פירש מן התקיעה, וכמבואר בשבת (קלג:) שכל זמן שהוא עוסק במילה ולא פירש, חוזר בין על הציצין המעכבין בין על הציצין שאינן מעכבין, וכו'.

ובמשיב דבר (שו"ת, ח"א סי' לו, ח"ב סי' יא) ביאר, שמטעם זה נהגו הגאונים לתקוע בראש השנה מאה קולות, אף על פי שלתקוע יותר מן הצורך הוא איסור שבות, כמו שכתב **הרא"ש** (ר"ה פ"ד סי' א), אלא שכל זמן שבדעתנו לתקוע הרי זה מצוה ונחשב הכל דאורייתא, ומותר אפילו לתקוע כל היום אם חפץ הוא לתקוע לשם מצוה, משום שכל זמן שלא הסיח דעתו מתקיעה של מצוה יכול להמשיך המצוה כמה שירצה. **ובהעמק שאלה** (פר' יתרו סי' נג אות ג) כתב סברא זו לענין מצות קריאת שמע, שאף שיוצאים מצות 'ודברת במ' (דברים וז) בפסוק ראשון, מכל מקום כל מה שמאריך וקורא יותר בשביל מצוה, הרי זה בכלל המצוה, עיי"ש שהאריך בזה. וראה עוד **באבני נזר** (שם).

כתב כשר על גבי כתב פסול, אם יש בו משום חציצה

בסוגייתנו מובא הכלל שמין במינו אינו חוצץ. האחרונים דנים מה הוא הגדר של מין במינו, האם הולכים אחר הדמיון בעצם, או אחר ההשוואה בדין. וכגון ספר תורה שלאחר הכתיבה נשתנה הדיו ונעשה אדמדם עד שנפסל, והעביר על הכתב קולמוס בדיו כשר. דעת **הגאון ר' שלמה קלוגר בטוב טעם ודעת** (שו"ת קמא, סי' רמד-רמה) שיש לדון בזה משום חציצה, שהכתב התחתון חוצץ בין העליון לקלף, אך מכל מקום כיון שהתחתון נכתב בדיו כשר הרי זה מין במינו ואינו חוצץ. **והחתם סופר** (יו"ד סי' רנו) חלק עליו על מה שכתב שכיון שהוא מין במינו אינו חוצץ, וכתב שאמנם בנידון זה אין זה חציצה כלל, משום שהוא רק מראה, ומראה דיו כזה אינו חוצץ, אך הוסיף, שאם יש לדון בזה משום חציצה, הרי אף שהוא מין במינו מכל מקום מאחר שאין הכתב התחתון כשר הרי הוא חוצץ, כיון שמה שמין במינו אינו חוצץ היינו כששניהם כשרים בשוה, אבל מינו שאינו כשר לאותו דבר גרוע הוא מאינו מינו, וחוצץ, וכמו שמבואר לעיל (ג). שמינה פוסל בה שאינה מינה אינו פוסל בה. הרי לנו דעת החתם סופר, שדווקא מינו הכשר אינו חוצץ שאז הוא נחשב מין במינו, ולא מינו בעצם.

והגאון **מהרש"ק בטוב טעם ודעת** (שו"ת, סי' רמה), שהוא היה השואל בתשובת חתם סופר הנ"ל, הביא את תשובת החתם סופר, ותמה עליו מכמה מקומות בש"ס, וכן מסוגייתנו שאמרו שבשר הקרבן וחלבו נקראים מין במינו, ואין הבשר חוצץ בין החלב למזבח, והרי הבשר אינו ראוי להקטרה כמו שכתב רש"י (ד"ה והאיכא), ואף על פי כן אומר רב שהוא נחשב כמין החלב ואינו חוצץ, ומוכח שכל שהם שוים בעצם כגון כאן ששניהם נקראים בשר, הרי זה נחשב מין במינו ואינו חוצץ, ואף שאינם שוים בדינם. ודלא כדברי החתם סופר. וכן הקשה **באבן שתיה** (שו"ת דון יחיא, סי' ט), עיי"ש. אמנם **בחזון נחום** (שו"ת, ח"א סי' קג) דחה את ההוכחה מסוגייתנו, וכתב שאדרבה אפשר להוכיח מכאן להיפך, עיי"ש באריכות דבריו. וראה גם **בשבט הלוי** (ח"ד סי' ס).

ובנודע ביהודה (מהדו"ק או"ח סי' א) הביא בשם הרב השואל, שרצה לפרש לגבי סופר סת"ם שכתב אחד משמותיו של הקב"ה בלא כוונה לשם קדושת השם, שהטעם שאין לו תקנה על ידי העברת קולמוס פעם נוספת על האותיות ויכוין לשם קדושת השם, משום שהכתב התחתון חוצץ בין הכתב העליון לקלף. ותמה עליו הנודע ביהודה, שאם כן מדוע בנכתב לשמו והעביר עליו קולמוס כשר, הרי הכתב התחתון חוצץ.

אמנם **בבית שלמה** (שו"ת, או"ח סי' ה, ז) מקיים דברי השואל, משום שאם הכתב התחתון נכתב לשמה הרי הוא מינו של הכתב העליון, כיון ששניהם כשרים, ומין במינו אינו חוצץ, ודווקא אם הכתב התחתון נכתב שלא לשמה הוא חוצץ בין העליון לקלף, שכיון שהתחתון פסול והעליון כשר אין זה מין במינו, משום שהולכים אחר הדמיון בדין, ולא אחר דמיון העצם. ומבאר שבסברא זו נחלקו רבי יהודה ורבנן (גיטין כ), שרבי יהודה סובר שיש תקנה לשם שנכתב שלא לשם קדושת השם על ידי העברת קולמוס, ואין לפסלו משום חציצה, משום שהכתב התחתון עם הכתב העליון שניהם כתב הם, והם מין במינו ואינו חוצץ, ואף שהעליון כשר והתחתון פסול, לא איכפת לן שהולכים אחר הדמיון בעצם. ורבנן סוברים שאף על פי שהם מין במינו מצד עצמותן, מכל מקום מאחר שזה כשר וזה פסול הם נחשבים מין בשאינו מינו וחוצץ ופסול.

כניסה להר הבית בזמן הזה

במשנתנו מובא שכיון שנבנה בית המקדש בירושלים נאסרו הבמות ולא היה להם עוד היתר, והיא נחלה לעולמים. ובמסכת מגילה (י). למדה מכך הגמרא שקדושה ראשונה שקידשה שלמה קידש אותה לשעתה ולעתיד לבוא ועד היום היא קדושה בקדושה זו, והסיקה שם הגמרא שהדבר תלוי במחלוקת תנאים. [אך ראה בתוספות (שם ד"ה ומאי) שיתכן שמשנתנו היא אף למאן דאמר לא קידשה לעתיד לבוא].

והרמב"ם (בית הבחירה פ"ו הי"ד, טז) הכריע שקדושת בית המקדש בירושלים קדשה לשעתה ולעתיד לבוא וכמשנתנו, אבל קדושת ארץ ישראל לא קידשה לעתיד לבוא, וביאר (שם פ"ו ה"טז) בטעם החילוק, שקדושת ירושלים והמקדש מפני שכינה ואין השכינה בטילה, וכמו שנאמר (ויקרא כו לא) והשימותי את מקדשיכם, ואמרו חכמים (מגילה כח). אף על פי שהם שוממים בקדושתם הם עומדים, אבל חיוב הארץ שבביעית ובמעשרות אינו אלא מפני שהוא כיבוש רבים וכיון שנלקחה הארץ מידיהם בטל הכיבוש ונפטרה מן התורה מן המעשרות ומן השביעית שהרי אינה ארץ ישראל, ורק כשעלה עזרא וקידשה לא בתורת כיבוש אלא בחזקה שהחזיקו בה התקדשה שוב רק במקומות בהם החזיקו עולי בבל.

והראב"ד (השגות שם פ"ו הי"ד) כתב, סברת עצמו היא זו ולא ידעתי מנין לו, וכתב שאדרבה נראה שאפילו לדעת הסוברים שקדושה שניה קידשה לעתיד לבוא לא אמרו כן אלא לשאר ארץ ישראל אבל לירושלים ולמקדש לא אמרו, וסיים, כך נגלה לי מסוד ה' ליראיו ולפיכך הנכנס עתה למקום המקדש אין בו כרת.

וכתב הרדב"ז, אם נגלה אליו הדבר בסוד ה' אני מאמין, אבל לא הייתי סומך על עצמי להיכנס למקדש אפילו אם נגלה אלי, כי הייתי אומר לא בשמים היא. וכן כתב **המגן אברהם** (או"ח סי' תקסא סק"ב) שדברי **הרמב"ם** שרירים וקיימים והנכנס עתה למקום המקדש חייב כרת שכולנו טמאי מתים.

ולענין כניסה להר הבית. כתב בספר **כפתור ופרח** (פ"ו ד"ה אחר) שהנה כתבה הגמרא ביבמות (ז): מהו חצר החדשה שחידשו בה דברים שאסרו לטבול יום להיכנס למחנה לוי, ואם כן אין לנו להיכנס מפתח הר הבית ולפנים כי משם והלאה הוא מחנה לוי, וכתב עוד (ד"ה אם כן היום) שאנחנו בחטאינו מבחוץ נוכל להתקרב לענין תפילה והשתחויה עד אותם הכתלים של הר הבית, וכן עמא דבר באים עד אותם הכותלים ומתפללים לאל יתעלה וכו'. וכבר בקש מהאל יתברך שלמה בתפלתו (מלכים א' ח ט) שתקובל תפלת המקום ההוא, ע"כ.

ו**כתב הרמ"ע מפאנו** (שו"ת, סי' כה) שיש להזהר בדברי הכפתור ופרח שאדם גדול הוא, ומכל מקום כל דבריו לגבי ביאת מקדש הם באמת כפתור ופרח.

ובמנחת יצחק (ח"ה סי' א) כתב, שאף שלכאורה לפי טעמו רק טבול יום אסור להיכנס אבל אחר שטבל והעריב שמשו יכול להיכנס ואם כן מדוע כתב הכפתור ופרח שאין כלל להיכנס, וביאר שהיות שאיסורו חמור יש לדקדק שתהיה המקוה כשרה ובלא שום חציצה [ולא שייך בזה הקולות שהקילו בטבילת עזרא, כיון שטבילה לתרומה וקדשים הוא דאורייתא], וכיון שקשה להזהר בזה לכך נהגו איסור לגמרי, ועיי"ש עוד שהאריך בגודל האיסור בכניסה להר הבית בזמן הזה. וראה עוד לעיל (קז).

זכאים היג

מים שעשה בהם חברו מלאכה אם כשרים לנטילת ידים

בסוגייתנו מבואר שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו, ובכלאים (פ"ז מ"ד) נחלקו בזה התנאים, ופסקו הרמב"ם (כלאים פ"ה ה"ח) והשולחן ערוך (יו"ד סי' רצו ס"ד) כדעת הסוברים שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו וכמובא בסוגייתנו.

בשולחן ערוך (או"ח סי' קס"ב) כתב, עשה במים מלאכה או ששרה בהם פתו, פסולים המים לנטילת ידים. וביאר המשנה ברורה (סק"ו) הטעם, שכאשר אדם עושה במים דבר שיש לו צורך בו, נעשו המים כשופכין העומדים לשפיכה ופסולים לנטילה. וכתב בברכי יוסף (אות ד) בשם מהר"א נחום, שאם שרה ראובן פתו במים של שמעון תלוי הדבר במחלוקת התנאים אם אדם יכול לאסור דבר שאינו שלו, ולדעת הסוברים שאין אדם יכול לאסור, המים כשרים.

ובשערי תשובה (סק"ד) העיר על דבריו, וכתב שלכל הדעות המים פסולים, משום שיש לחלק בין דין מחיצת הכרם, דהיינו אם סתר מחיצת חברו שחצצה בין הכרם לתבואה ועל ידי כך הביא כרמו של חברו לידי כלאים, שהוא דבר שתלוי במחשבה שצריך שיהיה רצון לבעלים בכדי לעשות כלאים ובזה אין אדם אוסר דבר שאינו שלו, מה שאין כן דבר התלוי במעשה האדם כגון משליך חלב לקדירת בשר של חברו, אז לכל הדעות אדם אוסר דבר שאינו שלו, ולפיכך השתמשות במים למלאכה דומה לנתינת חלב בקדירה שהוא נאסר במעשה ולכל הדעות אדם אוסר בזה דבר שאינו שלו.

אולם הרעק"א בחידושו (או"ח שם) כתב, שאף שאדם אוסר דבר שאינו שלו במעשה, מכל מקום יש להסתפק אם עשה מלאכה במים של חברו שיתכן שאינו אוסר את המים לנטילת ידים, משום שהטעם שהמים נפסלים הוא מכיון שהם נעשים עומדים לשפיכה ודבר זה לכאורה הוא דבר התלוי במחשבה ורצון של האדם, שבזה אין אדם אוסר דבר שאינו שלו. ואכן רבי ידידיה וויל (שו"ת, סי' יד) כתב שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו לענין נטילת ידים.

והחזון איש (או"ח סי' כב סק"ט) כתב, שנראה שעשיית מלאכה במים פוסלת אפילו אינו בעלים, והוכיח זאת ממה שיש אוסרים (סי' קס"ד) מים ששתו מהם בעלי חיים, [ואף לדעת המתירים שם, היינו משום שאין זה נחשב למלאכה (ראה משנ"ב שם ס"ק כב) אבל אם היה זה נחשב למלאכה היו המים נאסרים] ואף שבהמה אין לה דעת, נמצא שבמעשה לחוד נאסרים המים ואם כן אדם אוסר דבר שאינו שלו.

[אולם ראה בר"ש (פרה פ"ט מ"ג) שהוכיח שאין שתיית בעלי חיים נחשבת למלאכה אלא פוסלת בפרה מטעם אחר, משום שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו. ועיין קצות השולחן (סי' לד בדה"ש סק"ה) שכתב לדון שקטן פחות משש שנים אינו פוסל מים במלאכה משום שאין לו דעת].

קדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבוא

יש לומר, על פי הנודע מספרים הקדושים על הפסוק 'קדש לי כל בכור' (שמות יג ב), לקדש כל הראשית וההתחלה, ראשית היום ראשית השנה והימי בחרות וכו', וממילא הכל בתר רישא גרידא. וזה הפירוש קדושה ראשונה שמקדש את עצמו בימי הבחרות והראשית, קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבוא, קדושתה חזק שפועל לשעתה ולהלאה מכאן ואילך לעתיד לבוא ולכל ימיו, כי העיקר היא היסוד וד"ל.

(דברי ישראל, כללי דאורייתא אות ק"ף)

עד שלא הוקם המשכן היו הבמות מותרות ועבודה בכורות ומשהוקם המשכן נאסרו הבמות ועבודה בכהנים

כתיב (שמות לט לב) 'ותכל כל עבודת משכן אהל מועד', ולקמן (מ לב) בהקים משה את המשכן כתיב 'ויכל משה את המלאכה' וכאן כתיב עבודת, ועוד יש לדייק מה דמסיים ככל אשר צוה ה' את משה כן עשו'. ונראה לי, דאמרו חז"ל עד שלא הוקם המשכן היה העבודה בבכורים, והיינו בבמת ציבור, ובבמת יחיד היו כל ישראלים כשרים כי אין כיהון בבמה, ומשהוקם המשכן נאסרו הבמות ונפסלו הבכורים ונבחרו הכהנים למשחה וגדולה ולשמחת לב ביום מלאת ידם. נמצא ככלות מלאכת המשכן כלה עבודה מישראל, והיה להם לצער על זה כאשר באמת צוח קרח ועדתו, וקמ"ל קרא אע"פ שותכל כל עבודת, פירוש מעתה כלתה עבודה מישראל, מכל מקום כאשר צוה ה' משה כן עשו בשמחה, כמו שהיה שמחת משה ששימש ז' מילואים, כך שמחו על הפרשה מהעבודה, כאשר שמחו משה ואהרן על הקריבה אל ה' לעבוד עבודתו.

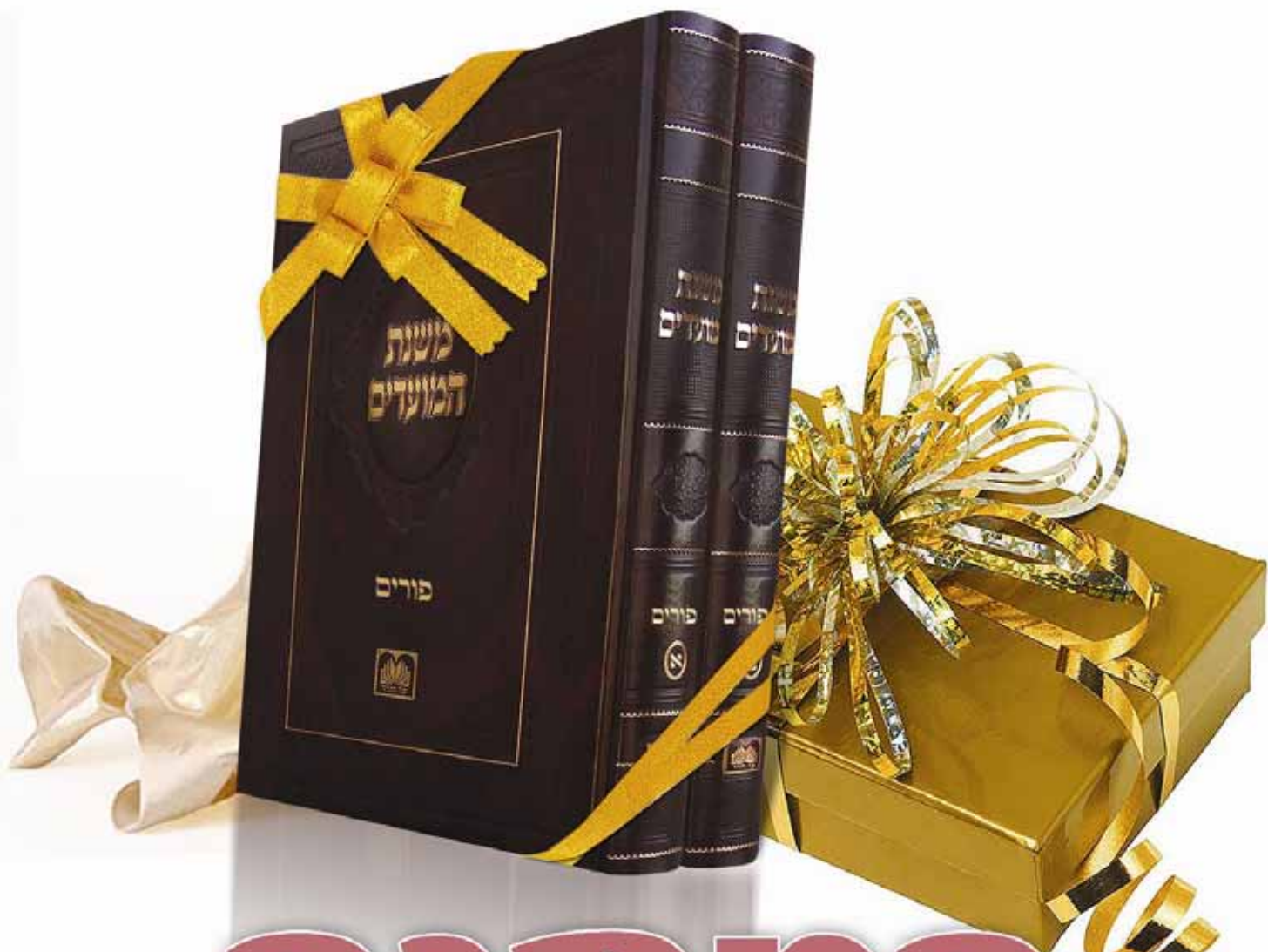
(תורת משה לחתם סופר, פקוד)

מכל אשר בחרבה מתו ולא דגים שבים

והנה מזל אדר דגים, וטעם שנעשה הנס ע"י מרדכי ואסתר שהם שמות של בשמים מרדכי מר דרור הדסה היא אסתר, כתב בבני יששכר שהוא מפני שאדם הראשון לא חטא בחוטם בחוש הריח ומבואר בהאריז"ל שחודש אדר הוא בחינת חוטם ע"ש, לכן בא הנס על ידי מרדכי ואסתר ע"ש באריכות. ובכן נראה לי דהנה עונש המבול היה מפני חטא אדם הראשון כמבואר בשער הפסוקים פרשת שמות 'רבה רעת האדם' רעת רומז על הטיפות שנקראים רע כמו שכתוב (בראשית לח ו) 'ויהי ער רע' האדם קאי על אדם הראשון ע"ש. והנה בדור המבול השחית רק כל בשר דרכו על הארץ דהיינו אפילו בהמה חיה ועוף ולא דגים שבים, וכמו כן באכילת עץ הדעת איתא ב"ריט ה) דרק את הבהמה חיה ועוף האכילה חוה ולא דגים, ואם כן הרי הדגים דומים בזה אל החוטם שלא נפגמה בחטא עץ הדעת, ונראה לי דלכן לאשר לא פגמו הדגים בעץ הדעת ולא נזדקקו לשאינם מינם, לכן כמו ששייך ענין הריח לחודש אדר, כמו כן שייך גם כן מזל הדגים לחודש אדר, וזה טעם נפלא בעזר השי"ת.

(דברי יחזקאל שרגא, לפורים)

המתנה

משנת המועדים לפורים

מיטב ספרי ממלכת התורה עוז והדר
אסופים בשני כרכים מפוארים, מתנה יהודית מקורית

מגילת אסתר עם כל המפרשים, כפתור ופרח על מגילת אסתר, תלמוד בבלי המבואר
מתיבתא, מהרש"א, ילקוט מפרשים, ביאורי רש"י, ביאורי התוס', ילקוט ביאורים, אליבא
דהלכתא, תמצית הדף, כפתור ופרח, לוח התאריכים, משנה תורה להרמב"ם, מפרשי היד
החזקה, משנה ברורה המבואר, ערוך השולחן, שני לוחות הברית, קדושת לוי עם ציונים
והערות, תפארת שלמה, מהדורה חדשה עם תוספת של סיפורים ומעשיות מצדיקי הדורות.

מוקד מנויים:

1800-22-55-66

להשיג בחנויות הספרים המובחרות

להגדיל תורה ולהאדירה